

TOPLUMSAL DEĞİŞİM SÜRECİ İÇERİSİNDE ÖĞRETMENLER VE ÖĞRETMEN ROLLERİNDEKİ DEĞİŞMELER

Arş.Gör. Mustafa Sanal

Erciyes Üniversitesi
Fen Edebiyat Fakültesi

Toplumsal değişme bir durumdan diğer bir duruma geçişi ifade etmektedir. Bu değişim ve dönüşüm kültürü gerek toplumlara gerekse bireylere önemli sorumluluklar yüklemektedir. Eğitim sürecinin en önemli öğelerinden birisi olan öğretmenlerimiz, toplumsal değişimin ön gördüğü koşullardan en çok etkilenenlerin başında gelmektedirler. Bu nedenle bu çalışmada toplumsal değişim süreci içerisinde öğretmen ve öğretmen rollerinde ortaya çıkan değişiklikleri tespit etmek amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda toplumsal değişim süreci içerisinde öğretmenlere düşen görevler ile bu değişim süreci içerisinde öğretmenlerin yetiştirilmesinde dikkat edilmesi gereken hususlara yer verilmiştir.

Giriş

21. yüzyılı yeryüzünde yaşayan bir çok insan için farklılığın, umudun, yeniliğin, ilerliliğin, mistizmin simgesi olurken, bazıları için daha karamsar tablolar çizmiştir. Özellikle 20. yüzyılın son yıllarında ülkeler, asırlar boyu üzerinde değişik fikirler, inançlar yürütülen 2000 yılının hazırlıkları için kolları sıvamışlar ve çeşitli atılımları gerçekleştirme planı yapmaktadırlar. Bazı ülkeler yeni yüzyılı karşılama kutlamaları için şimdiden plan, program organizasyon yapılarak, kimileri de asrın buluşlarını (biyoteknoloji insan gibi) gerçekleştirme peşinde koşmaktadırlar(Eser, 1997:24). Olaylara bu açıdan baktığımızda yüzyılın son dönemine damgasını vuran "dönüşüm ve değişim kültürü" bireylere ve toplumsal zümrelere önemli sorumluluklar yüklemektedir. Bu sorumluluğun eşit ve uygun bir biçimde toplumun tüm katmanlarınca paylaşılmış olması bir zorunluluktur. Değişime bu açıdan hazır olmayan toplumlar değişimle gelen yeni açılımların tahribatına engel olamazlar. Değişime hazır olmamak; değişime sırt çevirmek ve ona

kayıtsız kalmak kadar ciddi sonuçlara yol açabilecek yetenektedir (Doğan, 1998: 335).

Eğitimin değişim karşısında beklenen işlevini yerine getirmesi; değişimin olası tehditlerini bertaraf edebilmesi için eğitim reformlarının okul binası ve sınıfları kuşatacak genişliğe ulaşması ile mümkün olabilir. Ancak bu hususta öncelik öğretmen ve öğretmenin yetersizliği ile ilgilidir. Değişimi kavramayan, değişim karşısında kendi önem ve işlevinin farkında olmayan öğretmenlerle yeni topluma sancısız ve sıkıntısız geçiş yapmak mümkün değildir. Öğretmeni de içine alan reform politikaları ise değişimin gerçek "anahtar aktörü"nü yani öğretmeni kazanmış olur (Doğan, 1998: 337). Burada akıllara şu soru gelmektedir. Acaba, süratle değişim ve gelişime uğrayan toplumlarda, öğretmenlerin bu değişim ve gelişim süreci içerisinde oynamış olduğu roller nelerdir? çalışmamızın ortak temasını bu soruya verilecek cevap oluşturmaktadır.

Tezcan, öğretmenlerin sosyo-kültürel değişimde oynamış olduğu rolü

a) Yerel sosyo-kültürel değişimler ve öğretmen

b) Ulusal düzeyde sosyo-kültürel değişimler ve öğretmen olmak üzere iki ana başlık halinde ifade etmiştir (Tezcan, 1998:37-47). Kanaatimizce bu ayırım, değişim kavramının tabiatına da uygun düşmektedir. Bir toplumun kendi kültürel öğelerinden meydana gelen değişimler (başlık parasının ortadan kalkması) yerel toplumsal değişim iken, bilgisayarın o toplumun hayatında yaratmış olduğu değişimler ise ulusal düzeyde cereyan eden değişimler grubundadır. Çünkü bugün dünya üzerinde bir küreselleşme hareketi cereyan etmektedir. Küreselleşmenin neticesinde büyük devletlerden küçük adacıklara, her büyüklükteki ve renkteki ülkeden şirketlere, kurumlara, ailelere kadar gerek topluluklar gerekse bireyler esen değişim rüzgarına ayak uydurmak için harıl harıl çalışmaktadırlar (Kazgan, 1997: 9). Öğretmen de dünyada cereyan eden bu değişim hareketine her ne değişimden etkilenen hem de değişimi etkileyen bir birey olarak katılmak zorundadır. Olaya bu açıdan baktığımızda değişim süreci içerisinde öğretmene düşen görevleri ait başlıklar halinde vermenin faydalı olacağını düşünmekteyiz.

Toplumsal Değişim Süreci İçerisinde Öğretmene Düşen Görevler

1. Öğretmen, toplumsal değişim süreci içerisinde kendi halkının kültürel değerleri ile ters düşmemelidir. Toplumunun kültürünü çok iyi

bilmeli, kültürün gelişmeyi önleyici yönlerini hiçbir grup ve topluluk ile çatışmadan çağın gerekleri doğrultusunda değiştirmeye çalışmalıdır.

2. Öğretmen, halka en yakın, en açık bir şekilde ve en uçta hizmet veren bir mesleğin üyesidir. Bu nedenle öğretmenin çevre rolleri arasında toplumun kalkınmasına hizmet, halk sağlığına hizmet, halkın manevi ve kültürel değerlerin korunması ve geliştirilmesine hizmet gibi, değişim süreci içerisinde önemli rolleri bulunmaktadır (Bursalıoğlu, 1987: 70).

3. Kırsal kesimlerde yenilik ve değişime karşı ya kuşku ile bakılır, ya da daha az olumlu yaklaşılır. Bu yörelerde eski olan şey, yeni olan herhangi bir şeyden daha değerlidir (Tezcan, 1988:38). Bu nedenle halk, yeniliklere kuşku ile yaklaşmakta, ya tümünden reddetmekte ya da çok büyük direnç gösterdikten sonra zoraki olarak kabul edebilmektedir.

Kanaatimizce, geleneksel toplumlarda gelenek ve görenekler ile inanç ve değer sistemlerinden kaynaklanan kabullenişler daha yüksek düzeyde bulunmaktadır. Bu kabullenişler halkın yaşam biçimine tesir etmekte ve halk tarafından değişmez mutlak doğrular olarak benimsenmektedirler. Örneğin kırsal alanda yaşayan halkın sağlık sorunlarına ve çocuk doğumlarına olan yaklaşımı burada zikredilebilir. Gerek bağınazlığın gerekse gelenek ve göreneklerin yaratmış olduğu taassup ve bilgi eksikliği ile kırsal alanda yaşayan halkın büyük bir kısmı nüfus planlamasına karşı çıkmakta ve eşini erkek doğum uzmanına dahi götürmemekte direnmektedirler. Ölüm olayına karşı yaklaşım tarzları da ayrıdır. Herhangi bir çocuk ölümü karşısında "Allah verdi, Allah aldı, o bu dünya için yaratılmamış (Tezcan, 1988:38)" felsefesi ile yaklaşılmakta, bu ölümün arka planında yer alan etkenlere herhançji bir önem verilmemekte, olay tamamen dinsel bir inanç örüntüsüne büründürülmektedir. Bunun gibi durumlarda öğretmenin oynayacağı rol ve öğretmenin etkisi ne olabilir? Öğretmen, bilhassa kırsal kesimde o yörenin en önde gelen aydın insanını temsil etmektedir. Halkın büyük çoğunluğu öğretmenin sözüne itibar etmekte ve ona büyük bir saygı göstermektedir. Öğretmen, karşılıklı bu anlayış içerisinde halka, dünyada olup-bitenleri onların anlayacağı uygun bir dille izah edebilmeli, halk ile herhangi bir çatışmaya girmeden, onlara inanç sistemlerinden kaynaklanan yanlışların ortadan kaldırılmasına çalışmalıdır. Örneğin köy kahvesinde veya köy evinde, erkeklere nüfus planlamasına dair bilgi verebilmeli, sağlık sorunları ile mücadele hususunda onları aydınlatabilmeli, tüm bunları da köylünün diliyle ve sabırla yapmalıdır.

4. Ülkemizde Cumhuriyetin kuruluşundan itibaren Milli Eğitim politikamızın ana hedefi ilköğretimi yaygınlaştırmak olmuştur. Eğitimde ilköğretime öncelikle önem verme işi Atatürk'ün emridir. O, eğitimi toplum kalkınması için bir araç olarak görmekteydi. Okuma-yazma bilmeyi adeta insan olmanın ön şartı olarak kabul etmekteydi (Taşdemirci, 1984: 497). Atatürk toplum kalkınmasında (köyün kalkınmasında) en büyük görevi öğretmenlere vermiştir ve çeşitli vesilelerle yapmış olduğu konuşmalarında bunu şu sözleriyle ifade etmişti:

- "Memleketimizi, toplumumuzu, gerçek hedefe, mutluluğa erdirmek için iki olguya ihtiyaç vardır. Biri vatanın hayatını kurtaran asker ordusu, diğeri milletin geleceğini yoğuran kültür ordusudur".

- "Dünyanın her tarafında öğretmenler, insan topluluğunun en fedakâr ve saygıdeğer unsurlarıdır.

- "Milletleri kurtaranlar ancak ve yalnız öğretmenlerdir. Öğretmeden, eğitimciden yoksun bir millet, henüz millet adını almak kabiliyetini kazanmamıştır. Ona basit bir kitle denir, millet denemez. Bu kitle, millet olabilmek için, mutlaka eğitimcilere, öğretmenlere muhtaçtır (Akyol, 1989: 5-9)".

- "Ordularımızın kazandığı zafer sizin ve sizin ordularınızın zaferi için yalnız zemin hazırladı. Gerçek Zaferi siz kazanacak, siz koruyacaksınız ve mutlaka başarıya ulaşacaksınız (Tekişik, 1983:1-7)".

Bu ifadelerden de anlaşılacağı üzere, Atatürk'e göre toplum kalkınmasında öğretmen katalizör görevi görecektir. Çünkü, ülkenin en ücra köşelerine yeni cumhuriyetin ilke ve inkılapları ancak öğretmenler tarafından götürülecek, geniş halk kitleleri öğretmenler vasıtasıyla yeni cumhuriyete bağlı birer vatandaş olabileceklerdir. Yine cumhuriyet döneminde Türkiye'de köyün kalkındırılmasında köylünün eğitiminin gerekliliği üzerinde duran ve köye uygun öğretmen yetiştirmenin zarureti ile ilgili olarak Türkiye Maarifi ile ilgili bir de rapor hazırlayan Devvey de öğretmenlerin toplumsal değişimdeki rollerine ilişkin şu ifadeleri beyan etmiştir:

- "Bir memleketi yeniden ihya etmek için, en esaslı vasitanın okulları vücuda getirmek olduğunu hiç kimse inkar edemez. Fakat, onların idaresini deruhte edecek yeni öğretmenler olmazsa, okul inşasından hiçbir fayda beklenemez. Olgun, ahlaklı, dirayetli ve liyakatli öğretmenleri

bulunmayan eğitim kururlarının, yararlı olması düşünülemez (Develioğlu, 1987: 24-25)".

Gerek John Devvey'in gerekse diğer aydın ve düşünürlerinde tesiri ile ayrıca 1925-1929 yılları arasında Maarif Vekilliği yapmış olan Mustafa Necati Bey'in de gayretleriyle Türkiye'de Köy Öğretmen okulları kurulmaya başlanmıştır. Nitekim kamuoyunda "köycü" olarak tanınan Dr. Reşit Galip'in Milli Eğitim Bakanlığı zamanında "Köy İşleri Komisyonu" kurulmuştur (Binbaşıoğlu, 1987:27). Bakan Dr. Reşit Galip'in başkanlığında toplanan bu komisyon, yetiştirilecek olan öğretmenlerin niteliklerini şu şekilde belirlemiştir.

- a) Köyün inanışları üzerinde etkili olma özelliği
- b) Köyün toplumsal yaşamında etkili olma özelliği
- c) Köyün maddi ya da ekonomik yaşamında etkili olma özelliği
- d) Aydın olmak ve öğretmenlik mesleğinin bütün yeteneklerine sahip bulunmak özelliği (Tonguç, 1947: 419).

Nihayet tüm bu gelişmeler, Köy Enstitülerinin kurulmasına kadar varmıştır. Bu Enstitülerin kurulmasında da amaç, köy öğretmenleri vasıtası ile köyün ve köylünün ilmi, sosyal ve iktisadi kalkınmasını başarı ile yapabilmelerini sağlamaktır. Bu anlayışın temelinde, kalkınmanın köyden başlatılması veya tarım sektöründen başlatılması düşüncesi yatmaktaydı. Bu da ancak, köyü ve köylüyü tanıyan, onun diliyle konuşan ve onu (köylüyü) anlayabilen öğretmenler vasıtası ile olabilirdi. Kısacası öğretmenler, -temelleri cumhuriyet döneminde atıldığı gibi- birer toplum rol değişim aracı, ve bu değişimi istendik yöne çevirmeye çalışan katalizör aracı olarak görülmüştür. Bu anlayış günümüzde çeşitlenerek devam etmektedir. Ancak, günümüzde öğretmenlere değişen toplumlarda eskisinden daha fazla görev ve sorumluluklar düşmektedir. Çünkü toplumun öğretmenden beklentileri çeşitlenerek artmaktadır. Öğretmenin bu görevleri yerine getirebilmesi için:

- a) Onun köy koşullarına göre yetiştirilmesi,
- b) Siyasetin dışında kalması,
- c) Kuramsal ve uygulamaya yönelik bilgilerin hizmet içi eğitim yoluyla sürekli yenilenmesi,

- d) Çalıştığı çevre ile bütünleşebilmesi ve uyumlu bir diyaloga girmesi,
- e) Daha fazla uygulamaya yönelik etkinliklerde bulunabilmesi için köy okullarının araç-gereçlerle donatılması,
- f) Madden ve manen desteklenmesi gerekmektedir (Tezcan, 1998: 40),

5. Eğitim, genç kuşaklar vasıtası ile toplumu değişim kültürüne hazırlayan önemli bir toplumsal kurumdur. Değişimin olası tehditleri, sancı ve sıkıntıları, eğitimin yöntem ve tekniklerinin yeni durumlara ne denli sağlıklı adapte edilmiş olmasına bağlıdır. Diğer bir ifadeyle eğitimin değişim karşısında beklenen işlevini yerine getirebilmesi yeni toplumun beklentilerine ne denli uygun teknik ve yöntemler geliştirmiş olmasıyla yakından ilgilidir. Bu doğrultuda eğitim, değişimin gerçek anahtarı olarak belirmektedir (Doğan, 1998: 336). Bu doğrultuda eğitim olgusunun temel öğelerinden birisi olan öğretmene önemli görevler düşmektedir, ilk olarak öğretmenler değişim mefhumunu kavramsal boyutta idrak edebilmeli ve değişim ve gelişimin toplumlardan ve bireylerden talep ettiği olguları yakından tanımaları gerekmektedir. Yani, öğretmenlerin değişen olgular hakkında bilgi sahibi olmaları gerekmektedir (Tezcan, 1998: 41). Bu da öğretmenlerin toplum bilim alanının da gerekli bilgilerle donanmalarını gerekli kılmaktadır.

6. Değişim süreci içerisinde öğretmenler, yükümlü oldukları eğitim-öğretim etkinliğini gerçekleştirme düzeyleri konusunda kendilerini gözden geçirmek zorundadırlar. Öğretmenler, sorumluluk alanlarının ne olduğu konusunda açık bilgi sahibi olmaları, sorumluluk alanlarına giren işleri başarmaya çalışmaları gerekmektedir (Celep, 1997: 28-29), Bu ancak maddi ve manevi açıdan sağlıklı olan öğretmenler tarafından gerçekleştirilebilir. Bu nedenle iki bin yılının öğretmeninin sosyal ve ekonomik problemleri çözülmüş olmalıdır. Şüphesiz öğretmenliğe gönül vermiş kişi parayı dikkate alamaz ama hayat standartlarını yakalayabilmek içinde öğretmenlerin paraya ihtiyaç duyduklarını unutmamak gerekmektedir (Bilici, 1996: 45-47).

7. Öğretmen, toplumun ve eğitim kurumlarının hızla değişen ihtiyaçlarına cevap verebilmek için bulunduğu şartları en iyi şekilde değerlendirmek ve mükemmele ulaşmak konusunda sürekli çalışmak, bu yolda yaratıcılığını kullanmak zorundadır. Zira zeka ve kişilik özellikleri farklı, değişik sosyo-kültürel ortamlarda gelişmiş öğrencileri eğitmek, onları

öğrenme için cesaretlendirmek ve desteklemek öğretmenin büyük ölçüde yaratıcılığını kullanmasına bağlıdır. Çünkü yaratıcılık, çağdaş öğretmenin belki de en önemli özelliklerinden biridir (Oktay, 1998: 26-27).

8. Öğretmenlerin etkinlikleri sadece okul içi faaliyetleri ile sınırlı kalmamalı, öğretmenlerin okul dışında da çeşitli faaliyet ve etkinliklere katılmaları gerekmektedir. Aile ile işbirliği bugün öğretmenin olmazsa olmaz görevlerinden birisi olarak kabul edilmektedir. Dünün, okulu, toplumu ve aileye kapalı tutan anlayışı, yerini topluma ve aileye açık, aileyi de eğitimin bir parçası olarak gören anlayışa bırakmadıkça, eğitimde sürekliliği -kalıcılığı sağlamak da mümkün değildir. Bu, hem ailenin okul eğitimine katkısının sağlanabilmesi, hem ailenin okulda olanlardan haberdar olabilmesi, hem de ailenin eğitilmesi açısından önemlidir.

Bütün bunların sağlanması, öğretmenin başlıca görevlerinden biri olmak durumundadır (Oktay, 1998: 27).

9. Öğretmenlik çeşitli meslek alanları içerisinde kendisinden en çok görev ve rol üstlenmesi beklenen meslek alanlarından çiridir. Hiçbir başka meslek dalı yoktur ki, bu denli çok rolü taşımak zorunda olsun.

Günümüzde teknolojinin kullanımı öğrenme-öğretme sürecini kolaylaştırıcı yeni boyutları getirmiş olsa da, yukarıda da belirtildiği gibi, öğretmenin yeri her zaman çok önemli olmayı sürdürecektir. Bu nedenle günümüz öğretmenleri, rollerinin değişen özelliklerine kendilerini uydurmak zorundadırlar. Çağın gerisinde kalmamak yolunda büyük çaba sarfetmek zorunda olan öğretmenin rolündeki başlıca değişiklik, öğrencisinin onun yegane bilgi kaynağı olmadığına farkına varması ile ortaya çıkmaktadır. Bunun için farklı kaynaklarını kullanarak sürekli kendi bilgisini geliştirmek durumundadır. Gelişen bilgisini uygun öğrenme ortamları yaratarak, farklı öğretim yöntemlerini kullanarak öğrencileri ve meslektaşları ile paylaşabilmelidir. Toplumun ve öğrencilerin farklı ve değişen ihtiyaçlarına uyum sağlayabilecek esnek yaklaşımlar sergileyebilmelidir. Kendi kişisel sorunlarının üstesinden gelmeyi başarırken, toplumun sorunlarına da çok yönlü çözümler üretmek zorunda olan bir vatandaş olmayı başarabilmelidir. Rolünün, sınıf içi öğrenmeleri gerçekleştirmenin ötesinde okulun tamamını, yakın ve uzak çevreyi uygun eğitim ortamlarına dönüştürmek olduğunu bilmelidir (Oktay, 1998: 27).

10. Öğretmenlerin, okul içerisinde okul yöneticileri ile işbirliği içerisinde olmalı, gerektiğinde okul yöneticilerine toplumda cereyan eden gelişme ve değişmelerin yönü ve biçimi hakkında bilgi vermeleri gerekmektedir. Bu da öğretmenlerin alanlarını ve alanlarındaki değişmeleri yakından izlemelerini, kendilerini yenileyecek kültürel yoğunlaşma, istek ve girişimler göstermelerini gerekli kılmaktadır. Bu şekilde öğretmenler okul yönetimine yapıcı bir şekilde yardımcı olabilecekleri gibi, okulda görülebilecek gerek idari gerekse programlarda görülecek aksaklıkların giderilmesi konusunda yapıcı eleştirilerde bulunabilme imkan ve fırsatını da yaratacaktır. Okumayan, aktüalitesi ve alanını izlemeyen, kendini yeni bilgi ve becerilerle geliştirmeyen öğretmenin, değişim karşısında eğitim olgusundan beklenen işlevi yerine getirilmemesinde birinci derecede payı bulunmaktadır. Çünkü değişen bir toplumda belirli bir formasyonla ömür boyu yetinmek artık çok güçtür. Bu olgudan hareketle, mezuniyet formasyonlarını geliştirmeleri, yeni bilgi ve kültürlerle sürekli iletişim halinde olmaları gereken kesimlerin başında öğretmenler gelmektedir (Doğan, 1998: 339).

11. iktisadi ve sosyal açıdan geri olan ailelerden ve bölgelerden gelen çocukların kent (şehir) hayatına alıştırmalarında ve bu tarzdaki çocuklara ve yetişkinlere yeni beceri ve davranışların kazandırılmasında, öğrencilere düşen görev oldukça fazladır. Bunun gibi durumlarda öğretmenler tutarlı ve teşvik edici davranış modelleri ile okulda çocukların dışında da yetişkinlerin güvenini kazanmalı ve kendisini onlara kabul ettirmelidir. Böylece öğretmen, toplumsal sınıfların birbirlerini yakından tanımaları ve sorunlarını ortak bir şekilde çözmelerinde önemli bir uzlaştırıcı olduğu kadar yakınlaştırıcı ve birleştirici bir görevi de yerine getirmiş olacaktır. Öğretmenler aynı işlevi irksal açıdan sorun yaşayan toplumlarda da görebilmektedir. Bir beyaz öğretmenin zenci bir çocuğun sorunlarına çözüm bulmaya çalışması ve ona model olması, farklı ırktaki bireyleri birbirlerine yaklaştıracaktır.

12. Öğretmenler, uluslararası düzeydeki değişmelerin önemini yakından idrak etmeli ve bu değişmelerin kendi toplumlarına olan yansımaları ile ilgili olarak hem yakın çevrelerini (öğrenci ve idareciler) hem de yetişkinleri haberdar etmeleri gerekmektedir. Bireylere bu değişmelere nasıl adapte olunacağı ve değişimin yaratacağı olası sonuçlar hakkında ön bilgiler vermelidirler. Öğretmenlerin bu tür bir görevi yapmaları için uluslararası örgütlere üye olmaları sağlanmalıdır.

mustajasanal

13, Öğretmenler, toplumsal değişim süreci içerisinde yaşanan kültür yozlaşmalarına karşı kayıtsız kalmamalıdır (Tezcan, 1998: 43). Nitekim öğretmen, toplumun ve ferdin sosyal ve manevi gelişmesini, iktisadi kalkınmasını en büyük ölçüde destekleyen, hızlandıran, milli kültür değerlerini yozlaştırmadan çağdaşlaştıran, milli birlik ve beraberliği kuvvetlendiren en büyük unsurdur. Çünkü öğretmenler esaretin düşmanı, hürriyetin ise kendisidirler. Batılı bir yazar olan T. Mana "Okullar demokrasinin kalesidir" demektedir (Karababa, 1989: 22-23). Bu nedenle öğretmenler, doğmamış olanları ölmüş olanlara bağlayan, en büyük kültür nakilcilerden birisidir.

14, Değişen toplumda öğretmenin konumu ile ilgili olarak Uluslar arası Eğitim Konferansında (CIE) öğretmenler ile ilgili olarak şu görüşleri sürülmüştür:

- a) Öğretmen aktivitesinin profesyonelleştirilmesi gerekir. Bu olgu, uzun vadede eğitim sonuçları ile öğretmenlerin çalışma şartlarının düzenlenmesi için en iyi stratejidir.
- b) Başlangıçtaki ve görev esnasındaki eğitim, öğretmenlere görevlerini ifa ederken karşılaşmak zorunda kalacakları öğrenme durumlarının çeşitliliğine uygulanmış tüm pedagojik stratejilerin kazanılmasına imkan vermesi için radikal olarak değişmek zorundadır.
- c) Öğretmenler, yeni bilgi teknolojilerinin meydan okumasını (tehdidini) kaldırmak zorundadır.

Bu yüzden bilgi teknolojilerinin kah her derde deva olarak, kah bir tehdit olarak algılanmalarının terk edilmiş olması iyi olacaktır. Bilgi teknolojilerini önyargısız ve kalıp yargısız açıklıkla tartışmak gerekir. Çünkü, gerçeğin tanınmama konusunda biri diğerine geniş ölçüde dayanır (Doğan, 1998: 334).

Bu konferanstan anlaşılacağı gelecekte öğretmenlere duyulan ihtiyaç şiddetle artacaktır. Bu ihtiyaç, ahlak eğitimi, hoşgörü eğitimi, yaratıcılık, sağlamlık ve katılım boyutlarında söz konusu olabilir (Doğan, 1998: 334).

Özet olarak çağdaş toplumun öğretmeni; sorun çözme becerisine sahip, teknolojiyi kullanabilen, öğrencisi ve velisiyle olumlu ilişkiler kurabilen, sınıf ve okulu tüm imkanları kullanarak aktif ve öğrenme ortamına dönüştürebilen ve en önemlisi sürekli öğrenmeyi bir ilke olarak

benimseyen ve bu çerçevedeki tüm rolleri üstlenerek toplumun çok yönlü gelişmesine katkıda bulunan bir vatandaş olmak durumundadır (Oktay, 1998: 27).

Toplumsal Değişim Süreci İçerisinde Öğretmenlerin Yetiştirilmesinde Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar

Bu çalışmada toplumsal değişim süreci içerisinde öğretmenlerin yetiştirilmesinde dikkat edilmesi gereken hususlara da kısaca değinmenin faydalı olacağını düşünmekteyiz. Bu durumda yapılması ve alınması gereken ilgili tedbirlerle ilgili önerilerimize de kısa alt başlıklar halinde değinilecektir. Bunlar;

1. Öğretmenler, kendi öğretmenlik alanları ile ilgili yeterli seviyede bilgi, öğretim teknikleri ve teknolojik imkanlara sahip olarak yetiştirilmelidir.
2. Gelişen ve hızla büyüyen ülkemizin ihtiyaç ve sorunlarını bilen, bu doğrultuda eğitim verebilen, hoşgörülü ve küresel düzeyde bakış açısına sahip bir tarzda yetiştirilmelidirler.
3. Ülkesine, çevresine ve mesleğine sahip çıkan, saygı duyabilen bir karaktere ve kişiliğe sahip olacak şekilde yetiştirilmelidirler.
4. Yeni gelişmelere açık, yeni gelişmeleri benimseyen ve bunları gerek öğrencilerine gerekse yetişkinlere aktarabilecek düzeyde görev bilincine ve sorumluluğa sahip olacak şekilde yetiştirilmelidirler.
5. Kendisi ve çevresi ile barışık, toplumda sevilen, sayılan insan olmaya özen gösteren ve sosyal aktivitelere katılan bireyler olarak yetiştirilmelidirler.
6. Öğrencilerle bütünleşmeyi sağlayabilecek yeterlilikte olmalıdırlar.
7. İnsanları, doğayı seven ve öğrencilere ve topluma bu değerleri aşılayan ve bu değerlere sahip çıkılması gerektiği fikrini verebilen bir sorumluluk duygusuna sahip bireyler olarak yetiştirilmeleri gerekir (Şahin, 1998: 28-29).
8. İnsan gücünü geliştirmede kendi rolünün önemine inanan, yabancı **kültürlerin kendi toplumunun kültürüne adapte edilmesinde seçici**

davranan, eleştirel düşünme becerilerine sahip olan, ülkenin ekonomik gelişiminde üretken eğitimin gereğine inanan, şiddeti reddeden, en azından bir yabancı dili yeterince bilen, insan haklarına inanan, esteki değerleri takdir eden, özürlü çocuklarla yakından ilgilenen, öğretimde farklı bilgi sahalarını kullanan, eğitim alanında karar alınmasına katılan bir kişilik yapısına sahip olacak şekilde yetiştirilmelidirler.

9. Öğretmen yetiştiren kurumlarda, programlar, öncelikle Milli Eğitimin genel amaçları, temel ilkeleri ile Atatürk ilke ve inkıplarına uygun olmalıdır. Yani öğretmenler, Yüce Önderin belirlemiş olduğu hedefler doğrultusunda belirgin bir eğitimden geçecek şekilde yetiştirilmelidirler.

Bu ifadelerden de anlaşılacağı üzere öğretmen eğitiminde öncelikle toplumun gereksinimleri, değişen özellikleri ve mesleki gelişmeler göz önünde tutulmalıdır. Bu anlayışla hareket edilmediği sürece alınacak önlemler ya yanlış ya da etkisiz olur, programlar değişmekte olan toplumsal ve mesleki ihtiyaçlar karşısında giderek yetersiz duruma gelir (Çoban, 1998: 84-87). Bunun için toplumsal değişimde katalizör vazifesini gören öğretmenler yetiştirilirken, öğretmen yetiştirme sistemimizin toplumun sosyal, ekonomik, kültürel ve politik yapısı ile uyum içinde bulunmasına ve toplumda oluşan değişimlere sürekli uyum sağlayacak dinamik bir yapıya kavuşturulmasına gereksinim duyulmaktadır. Bu durum, öğretmen eğitimi programlarının her aşamasının; amaçlar, içerik, eğitim durumları, uygulama, ölçme ve değerlendirme, rehberlik ve boş zaman etkinlikleri, öğrenci kaynağı, seçimi ve sayısı açısından günün koşullarına uygun ve birbiriyle tutarlı biçimde yeniden ele alınması gerekmektedir (Çoban, 1998:87).

Kaynakça

- Akyol, Avni: "Milli eğitim Bakanı Sayın Avni Akyol'un Yılın Öğretmenleri Kutlama Töreninde Yaptığı Konuşma", Çağdaş Eğitim, Tekışık Matbaası, Sayı: 149, Ankara 1989, s. 5-9
- Bilici, Veli: "2000 Yılı'nın Öğretmeni", Eğitim Yönetimi, Yıl:2, Sayı:1, Kış 1996, s.45-47.
- Binbaşoğlu, Cavit: "Türkiye'de Öğretmen Okullarının Tarihi Gelişimi" Çağdaş Eğitim, Tekışık Matbaası, Sayı: 241 Ankara 1987, s. 27
- Bursahoğlu, Ziya: Okul Yönetiminde Yeni Yapı ve Davranış, Ank. Ün. Eğit. Bil. Fak. Yay., No: 154, Ankara, 1987 s.70.

- Celep, Cevat: "Öğretmen Yeterlik Duygusu", Yaşadıkça Eğitim, Ocak-Şubat 1997, s.28-29.
- Çoban, Ahmet: "21. Yüzyıla Girerken Öğretmen Eğitiminin Boyutları", Milli Eğitim, Ocak-Şubat-Mart 1998, Sayı: 137 s. 84-87
- Develioğlu A. Servet: "Toplumun En Kutsal unsuru Öğretmen", Çağdaş Eğitim, Tekışık Matbaası, Sayı: 128 Ankara 1987, s. 24-25
- Doğan, İsmail: İletişim ve Yabancılaşma-Yazılı Kültürümüzde ilkler, Sistem Yayıncılık, İstanbul 1998, s.335
- Eser, Neşe: Eğitimimiz Nereye Gidiyor, Yaşadıkça Eğitim, Ocak-Şubat 1997, s.24
- Karababa, Osman:"Milli İstikbalimiz ve Öğretmenler", Erciyes Aylık Fikir ve Sanat Dergisi, Yıl: 12, Sayı: 143, Kasım 1989, s.22-23.
- Kazgan, Gülten: Küreselleşme ve Yeni Ekonomik Düzen, Altın Kitaplar Yayınevi, Ekim 1997, s.9.
- Oktay, Ayla: "Türkiye'de Öğretmen Eğitimi", Milli Eğitim, Ocak-Şubat-Mart 1998, Sayı: 137, s.26-27.
- Şahin, Cemalettin: "Öğretmen Yetiştirme ile ilgili Görüşler", Milli Eğitim, Ocak-Şubat-Mart 1998, Sayı: 137, s.28-29
- Taşdemirci, Ersoy: Cumhuriyet Dönemi Türk Milli Eğitim Politikasının Ana Devrelerinin Üzerine Tahlili ve Mukayeseli Bir Araştırma (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara Ün. Sos. Bil. Enst., Ankara 1984, s.497.
- Tekışık, Hüseyin Hüsnü: "Öğretmenlerin Hizmet-İçi Eğitimi" Tekışık Matbaası, Sayı:76, Ankara 1983, s. 1-7.
- Tezcan, Mahmut: Toplumsal Değişme ve Eğitim, Ank. Ün. Eğit. Bil. Fak. Yay., No:182, Ankara 1998, s. 37-47.
- Tonguç, İsmail Hakkı: Canlandırılacak Köy:Remzi Kitabevi, İkinci Baskı, İstanbul 1947, s.419
- "Türkiye'de Öğretmen Eğitimi", Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğü Tarafından 150. Yıldönümünde Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Konusunda Hazırlanan Metin, Milli Eğitim, Ocak-Şubat-Mart 1998, Sayı: 137 s. 40-44